LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

18 16 16. Skogsrå 1736

Sagenmannen säg Tall-Maja, två gånger på en morse. Ho va mörkklädd å såg ut som e anna mänske fänt som ho kom te ett nyt fly sjönke ho ner, likedant bägge gångera.

Då va nåra bråe som höll på å jäke fäsgård. Då kom Tall-Majd å fråga vägen te Bjästorp. 2. Då gick ho bortöver jäke, men när ho kom te järngärn bre dä e kvige å a, ho hoppa över, å bun va ho bäte.

1. Benämning på skogerät. 2. Gårdar i Karlskoga socken.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

1736 17 19 Skogsrå

Sagenmannen farfar skulle bygga ve Nosmånga i Bratlaskogen. Då kom dä e fin fröken å fråga på dörra å sulle en säck över gåve som ho ville ha kol. Men då ra han att den kvällen ville han disponera kopa, ho skulle få komma sjäu en annan gång.

1. Stor skogstrakt i Karlskoga.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

20. 12/8.

Näcken

Dagsmannens
mamma säg Näcken
i Alvsetteru, han hade
grönt hår å nodde i
e hals eke.

1. Djr i Vadstena hospital.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skamspelska.

1 B.
19.

Då va en som
ville lära sej spela,
han va lite barnslig.
Då sa di te en att han
skulle skaffe sä en
svart hatt utan ett
vitt hår å gå te
Strömforsen, te tre-
dagskvällar å sa.
Då va då en skåln
som gick dit å spela
skams polska så mycke
han orka, å då blir
den anne rädd. Men
dån som spela skrek:
"Patten, hatten." å då
tarta han hatten å
sprang.

1. Dall i Hovtjälven.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

22 D.

Rönn, Tandvärk.

Rönn var bra att använda, de skulle vara på berg som hitade åt norr så inte själva solsken kunde komma åt den. ~~En~~ Tandvärk kunde botas om man ställde sig i en mörk hållare som vette mot norr å tog en rönnpinne å pecka må den nio gånger i tanna. Den skulle rönnpinnen gnävas ner i jora (jorden).

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2/23.

Dödingahen

Man tog ben av döda människor å ta till sjuka, men benen fick inte komma bort för då blev man svag av den döde. Benen skulle betas på under natten.

Filspån

Filspån av kyrkklocka var bra mot sjukdom.

24. 24
Trådldragning

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Aspar som vätt ihop så att bara en liten öppning var mellan den kallades smålbaspar, där drog man sjuka barn igenom mot kals.

Bölder

Hade man bölder skulle man barra ett hål i en asp och sticka in av varet då fick man aldrig bölder mer.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

25 25

Vårtor.

Den som hade vårtor skulle gå till en grind där ett lik nyss var burit igenom. Det var bäst att gå dit när det rengna å låta det droppa från grinden ner på vårtorna.

Revorm

De som hade revormar (revormar) skulle lägga på en mekt som va ämne (mästan) lik en mask, då skulle di gå bort.

1736

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Förebud, Varsel

Nän ragumannen var åtta år var hons far en gång till Knappforshavna. Då tyckte de, att han kom en å satte nyåbräcken på gobet men di såg ingenting. Ingen annan ed nånting men ragumannen da "Fae." "Jaa," sa det. 8 stum efter hom han.

1736

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Spöken

En gång hom ragumannens mosbror in å sa: "Hom eka ni få höre va då hugger där ute." Di jick nå, men di fick nite säje nånting.

Spöken.

En gång var ragumannen med och högg vid Malmbrödern. Det var vid pil, och dagarna var korta, men di höll på tills det blev mörkt. Nän di sen jick därifrån, hörde di tydligt att då högg ve gruva.

1. Gammalt gruvbråd.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

96.

Spöken, lyse

En jämtarpojke såg regelmannen å andra fre så präktiga fis hyra på ett berg vid Ovanby.

1. Gårdar i Nacksta.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2½/29 17

Storfinnen

En tarpare vid Vassgårda hade två så mycke hästar, då kom Storfinnen te en å sa: "Får ja ei där mycke hästera å slå åt dem, då å synd te bruke dem. Om 14 dar ska du få ett par anne." Sen en da mät tarpare jick te skogen å jick å ängra att han lämna hästera, jick han höre hur då yrde av hästar å Storfinnen satt på dem ene, han hade stulit dem i Gudbrandsdalen. Å Storfinnen sa te tarpare dä han skulle säje att Storfinnen stulit dem.

1. Vassgård nära Kristinehamn.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

30 9/8
Fö

Stortjuven

Ên gång måtte Stortjyven e gumme i Fråga henne um ho hade hört talas om Stortjyven. "Ja, då å allt en rachere," sa ho. men då bedde hau henne te en mystack, å dåe fick ho sitte tills de börte henne. men så fråga hau e anna gumme å ho sa att då va en rikti kar", då fick ho en rikstaler.

Ên gång trodde de att de hadd Stortjyven hängd, men när de såg efter hade de hängt opp en halmkärve, å hau Stog bredvid å skratta.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

29

Klockan

Om Bosvikshgumman berättas att en gång en herre låg hoar dåe å han hade ei klocka liggande på stolen å dåetter över henne. Då hon gumma å hodde att då va e rätte å klog te. Då sa hon: "Aj, aj, mor, ni står önsk mitt mueck." Tannvärk, huvvärk, myggvärk ha ja hört talas om," sa gumma. "men aldri urvärk."

Talesätt.

Ên gång sa gumman: "Ja stog ja take ta emella pöken å då gol borsteren."

1. Mar annika i Bosvikshem ej längre från Kristianstad. Lefde på 1700. Talesätt.

1736 51
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

30.

Trollkäring?

Då va en gubbe i Bratta som hade e käring som di sa um att hon flög. Så skulle gubben vake nt kunne en gång veta hån kunne nätt. Så när han vakna låg sudden (kvasten) bredvid honom.

1736 51
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

31.

Låga upp låsen.

Di skulle sätte ut vägglås på ett ställe. Då sa gumman:
"Ty da å då Tomasdan i da höre ja nt e."
Men gubben sa:
"Då dolar ute som inne, ja tore e te bli har."

1. Syftar på att synten även hälpte mot bröder.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

34. 32
40 Trolleri

Sagemannens
mattar skulle gå te
Bergiusgubben efter
e smejbåj. Men gubben
va nte hemme nä
han fick båtjen nä
mora. Men han hade
nte te betale må dä.
Nä gubben Bergius kom
hem nä fick höre dä na
han: "ja, dä står gubben
där." Å båtjen blir
nä tong, nä dä jick
nte nä dra den.
Å gubben fick taggo
den i e kolkroje å gå
å skaffe jengar, å
sen fick båtjen nä
båt må.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

33. 53

Varvel

Man kittade
efter hur den sista
ellbranden såg ut
på kvällen, en sån
bark skulle komma
in på marron, lång
å smal eller kort å
tjock.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vargar

På Peregrinus-
dagen den 16 maj skulle
man skrämma bort vargarna,
då gick alla ut skot och
förde väsen samt sade:
"Peregrinus tag bort dina
hundar!"

1736

Skydd mot trolldom

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man satte upp
knivar och gafflar i
korsform i lagård
och stall för att
skydda kreaturen.

38
1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1736
36 09.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagesman:
Nils Nilsson Ängårdsen.
Vårkärra
(82 år).

Av gammal bergsmansätt, införd i Yga och har vad jag vet varit bosatt där hela sitt liv. E. d. fattigvårdsföreståndare. Har genom drighet och självstudier arbetat sig upp till en förtroendeman i municipalsamhället.

1736 DEL I
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

38-37

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man trodde, att
hästar kunde förgiftas
genom att man steg
på dem. Man på den
tiden fanns det arsenik
överallt, och litet av
det kunde lätt läggas
in i hästbrödet.

1736 0851
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

38.

Bröllopsseder

Varenda en som var bjuden till bröllop skulle ha med sig föräring, vetekakor och ostkakor. Prästen kom ovanligen till gårdarna och vigde och stannade hvar sen. Bröllopen varade alltid minst tre dar. Brudin skulle dansa med alla, en valdes att dansa första dansen med henne. Sedan dansade man av henne kronan.

1736 0851
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

39.

Dans

All ungdom kom tillsammans till lek och dans på bröllops- och söndagskvällar. Då var det dråga när fakting, den som blev första fick gå tillsen vattså. Spelmannen kunde få en skilling för att han satt och spelade till klockan 1.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

44.
H 10

p. (u. L.)

[Valborgsmässo-
kvällen brändes bål på
ett berg för att skrämma
bort trollen.]

Påsk.

Sagesmannens
fadrar pjäk med fjära
och jande hon över
lagårdsdårra å stall-
dårra å fårhusdårra
fell påsk.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

45.
H 41
Begravning

Till begravningar
skulle man också ha
med sig förning. Präs-
ten var med på alla
större begravningar.
Så måste han få
en personalia, den
lästes upp efter pre-
dikan i kyrkan. Begra-
vningar höll på i tre
dar, och sen fick man
förning med sig hem,
så alla fick smaka.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lussemarten

skulle man opp tidigt
å äta fläsk å stekt
blodkarv.

Slakt

Man slaktade alltid
på hösten, då det räckte till
andra hösten, det saltades
ner och rökte på våren.
Man bakade bara höst
och vår av hälften
havre och hälften råg
mjöl. Sagesmannens
barndom.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreatur

Förr man kastra
skäppte nt på våren
kom e gumma å skulle
"skräule". Å stack
dem med e stoppnål
efter nyggraden å
klämde, då kom där ut
luft. Då trodde man
att kornа blev fetа
nåo de kom ut.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagesman:
Erik Andersson, Bjärstorp,
Varkhoga (82 år).

Gammal bergsman
född i Varkhoga och
bosatt där hela sitt
liv.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

50.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

431.
Pingst 95

I Brickegården
hade man alltid pingst-
danser. De höllo på i
tre dar, pingstdagen
och annandan samt
dagen efter. Då fick
man bort i andra
gårdar å dansa.
Pingstmånen brydes
m. i en stuga å fick
nyått må mat.

Kv. Knarren

LUNDS UNIVERSITETS 1736
FOLKMINNESARKIV

Om någon fick "knarren" i vandleden skulle han ställa sig vid en tröskel som man bruit bit över å där dörren vette åt norr å hålla handen efter kanten på tröskeln. å bredvid skulle ligga tre långe halmstrån med tre leder på vart å ett. Då ställde sig en annan på andra sidan tröskeln å högg av halmstråna. Då sa den som hade knarren: "Va hugger du mäj, för?" den andre sa: "För knarren, den varren, ve le å i ure." Den fick di hå

1736

53.

så länge efter som di hade haft det förut.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS 1736
FOLKMINNESARKIV

54. 48
V4 Näcken

Di som ville bli rektie te spele skulle te forsgubben å låne räj. Då skulle di gå te en bäck som rann mot norr fre tordagkvällen å riste kväck kom forsgubben fram te dem. Di kunne få spelinga (spelningen) på höjd eller djup. Tog di på djup, så kunne di inte klute. Forsgubben tog nån bloddroppe av dem å skvätte opp deras namn å sen va di sälda får tid å vighet till honom.

1736

49. 55
V4

Korsväg

Om man gick till en korsväg med vägar åt fyra håll fre tordagkvällar efter varann så kunde man få se den som man skulle bli med.

Drömpannkaka

Jorden av vatten, en sked salt å en sked mjöl. Den på natten kom någon med vatten till den som gjort pannkaka. Om skulle hon bli gift med.

LUNDS UNIVERSITETS 1736
FOLKMINNESARKIV

56
50 50.

Regnbågen.

Om man ställde sig i regnbågen och önskade sig tre saker, fick det i uppfyllelse.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

57
57

Spottas fick man på det sättet att man tog en sibbat när man gick till nattvarden och mätade upp en mask. Den skulle man ha i en ask så spotta i arken var morron. Man fick ta den på vad som helst, på penningar på tyckning (kostning) eller slagenbål. Men det gick inte att bli av med honom, han låg på bröstet på den när de gick i graven.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Första maj skulle de äta dyg, då åt de mäsj i bena.

Begravningssed

Sorgiga sönderbrännvin från sitt bröllop till mannen eller hustrun dog. Då togs det fram på begravningen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julhalm användes på golven. Julgran fanns på somliga ställen. Det doppades alltid i gryten. Då tagade man till en julbote, klöv en tmpa å vek nyss så det låg ut som barn.

Juren skulle ha lite bättre mat. Vår man åkte sjön om dem på kvällen skulle man föra ett par med hanen över dåren. Juren kunde tala på julnatten, så man kunde higga och höra på dem.

Det skulle allt vara mån grötfallsk åt Fonten ochså.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

60. 54

1736

54

Så fick man
ut så fitta jubkvällen
om någon katt utav
huvud, den skulle
då sen under året.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

1736

55

55

Bergtagna

Di trodde att
folk å kreatur ble
bärjtäjne (bergtagna), dåi
skulle di skjute över
dem så släppte då
stroe.

Då va en pojke
som ble bärjtäjen, dåi
fick den som va må
bonom te stuen å packa
på den å sa: "Släpp
gossen fralk!"

62. 56

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 1736

Somliga va nö å ranla midsommardagg. Då skulle gåras mman roten jick opp. Då kunne di ta kraften ifrå di andres äger. Di drog ett bakam som di ure ur sen.

Skämma kor.

Då va somliga som kunne skämme ~~kor~~ kor'a som de fick se på mjölken.

1736

Näcken

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Om man skulle löge näj (bada) så skulle man först brinne näcken. Då satte man ner en kniv å skrek: Så långt ska näcken vare ifrå detta land som detta ropet hörs hoj, hoj!

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

64. 58
J9

1736

Storbjörn bodde
jönt bjärgets på ett
ställe bortom Bodaleu.
Di sa att näran hade
makt nä då, å då
kunne bare tas opp
e midsommarsnatt.
Då skulle då komme
så mycke spöke mot
di som försökte, men
di fick inte vare rädde
å inte fick di tale
eller skratte.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

1736

65.
J9

Då va en som
gro ner en skatt i
e bae (lada) å sa i
ehtanna att ingen
kunde ta opp den
om han inte högg
hine au sin vänstra
pist öve stocken dä
då låg. Men då va en
som hörde då, å han
la ägg efte e höne
å fick sin tuppas,
å då kunne han ta
opp skatten.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
1736

1736

Dagsverke:
Sara Paulsson, Pärnäsen,
Vaulsbyga
(omkr 70 år).

Född och
hela sitt liv bosatt
i Vega.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 1736

1736

6/69
6T

Di som häll
på borta på kaltatma-
ra hk lacet vackte.
Om dä barn i mikka
så skrg dä på kabba-
holkojarna
ra så dönna ſ yſtö
Lingya), å om di
mite ſuk nå så ſuck
di bingen ſre.

70.
64 62

LUNDS UNIVERSITETS 1736
FOLKMINNESARKIV

Vår kona hata
hade di så mycke dum-
heter för sej. Di skulle
ha en kniv i ratten,
å en skulle di rätta
kniven över hoa så
inte mara skulle
vi komme. Å så skulle
di ha salt å tjäre.

1736

Om di kunne
ta dikttraga eller
dikttraa ifrå sin
granne, å je hans
hor, så kunne di
tralle bort kona.
eller också kunne
nyp et å je dem
åskan.

Då va e på
Skranta som hade e
ko som hade kommit
bort. De hitta kunne
ved Bråten men kunne
inte få tag på kunne.
Men då va då nån
som kånde dem som
hadde on koa att ho
skulle ta en kång [kånga]

1. Numera del av municipalsamhället.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ifrå den som hade
förtrolla hoa å bränne
opp å je hoa aska.
A ho tykte allt då va
eländigt, men ho tog
den bäste kängen då
brände opp, å sen
fick di dag i hoa.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Gomk mor
Bergius i Lintäck va e
gåcka där Vollhåring.
Di hade ett rovlänne
(Torland), där, å dä va
då nåra som kom å
stal rovräcket. Gumma
höll på å bake, men
så ca ho te daira
(dottern): "Du får bre å
tcke bröe, ja å påka
(brunnen), te å gå ut
ett dag." Å nän ho kom
te rovlänne va ho:
"Jasså, ja ni kan je få
gå nu." Då va di klar,
men di hade nito kunnat
komma nän vägen må
räckera.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då va e gumma i Limbäck som bruka vanla ärtee ve midsommarstiden. Hon tata sagem för sorta, då koka ho ihop rumpan. vallmogyy å tahrits.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagesman:
Paul Paulsson, Bönningen,
Paulskoga (Omkr. 50 år)

Skomakare,
född och bosatt
i Yrga.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 1736

1736 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Spökeri 68

Då va e pilmatton 91 eller 92 som vagern. å hans hus va på väg te köpka. Ve Rosenqvist. va e smeje (smedja) som stod alldeles bredvid vägen. När di jick förbi där smiddes det för fullt, de jick å titta in genom fönstre men såg ingenting fast nog smiddes då där. Då va ju i fönstra å gnistra sjy ur hors. Ormen.

1. Gårdar i Nya.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Kalvko

Nåo kvinna (kalyat.) hade kalvat i sagesmannens hus var det mycket oroa med att det skulle vara tyst i lagården, ingen fick knyppa eller klämma. å på så va di noga nå å före främmä (främmande) in lagården.

1736 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Då va en finngubbe som blev skyttad på Trappeskröjden en påskmorgon. Pistolen hallas Finn bärk. Den va di bädda fåo, di trodde att finngubben skulle dra me dem.

80. - - - 71
1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

71

jättar

I en höjd i Bjurhärn fanns det jättar. De skulle hasta stinar mot Nisbmehamns kyrka. Men di fell ner å hallas än i da "jättstinera." Å ett stenställe som ligger bredvid kallas "Jättens."

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

72

Starka karlar

"Vägga i Billinge å "Busen" i Bäck" hörde malen å mättes på en rjr. Då ville de inte böja utan lyfte upp lassen på sin med. "Å du "Vagga i Billinge?" sa den ene. "Å du Busen i Bäck?" sa den andre. Å så ställde di ner lassa.

1. Gamla bondgubbar, mätalade för sin styrka. "Vagga i Billinge" hörde mellan Ärtry & Läkaunäs, Nynäs socken. "Busen i Bäck ej längre från Nya kyrka.

62. 1736

738822
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

173667

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

67
1

79 Smöjning

När barnen
var sjuka drog de
dem genom tvenne
jordesgårdar.

Spädbarnen
badvatten skulle stås
ut på ett särskilt
ställe. Å så skulle man
tända en sticka så
ha i vatten.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagesman:
Maja-Lisa Lövi, Lerängen,
Vallkrog (83 år).

Gammal bondkvinna. Född i Nga och växte jag vet alltid bosatt där.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Lerängen" bo en bonde som aldrig hör åres finnar som sigger i hans. Han hör hellre åres grushögar. Så han har den där tro i alle fall.

1. Gårdar i Ngarschen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man skåf med kust
under å sues vaggan
när barnen vas små.

Barnen kunde
bli barbytte, då hon
de så vanartige å
fick så stare huve.

Lagermannens
matmar brukade tala
om att i Bäck fann
en björk som vas så
ful. å ingen ville
fälla den men så va
då en dräng som
gjorde då, då han
hörn så full av
bölder, så han de
änne (skuttan) hett.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Trallpåse

Anders Persa i Persbo höll på att falla i Svartådren å efter det blev han sjuk. Då fann hans mor ihop en sån där påse må maghet å håll i så sutta (tvista) den i håket i ådren. Å så sa hon, att då skulle vänta på då å nito på honom. Å han blev bättre sen.

Di jick i tara hinet å samla midsommarodagg. Sen ve de ur takne (taket) å ga kona.

Slö.

Före höanna (höandtiden) nyckte man en tapp gräs av andras vallar för att ta kraften därifrån. Men den som ville akte sej nyckte en tapp av rätt sort å kasta in det i ladan.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

90 Trollkniv

Om man under
smidde en kniv
skärtorsdagsnatten
efter varann så blir
det en Trollkniv. Jorde
man kan med den i
smör så smöret var
"skänt" blir det blod
i kaset.

Trollsmör

Då va e kärring
i Gellerås som hade kära
en ko som ho hade så
mycke smör ändå.
Då va då e fru som
drog åta sej, så
som blev då slut på
smöravälgninga.

Trollmjölk

Ville man mjölka
andras kor satte man
en kniv i lagårdsvägga
å ställde hytta under
å mjölka.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då va e
flicka som höll på
å mjölka en annans
ko. Så sa ho. "Nu
kan ja inte mjölke
mer, för då kommer
blogen." Men de bad
henne hålle på. Så
sa hon: "Nu kan ja inte
mjölke mer, för då
dör ho." Men de bad
henne hålle ja, å ho
höll på tills ho vegna mer.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

92.

82

Trulleri m. häst.

Då va ett lag malmhörare från Pilsta som var ute, å förpörarew, hade e ingefin mått. Så träffa di ett lag ifrån Bottfors på ängen, men de från Pilsta hörde omedelsa. Men strax efter stöp förhöraru måre å stendöddo. Då va fös att di hörde om förstås.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

93.

83

Sadel. 95

En gumma sa om sin mång att han kunde väl nite få nån råd när han kådde i harva. Det föll nära horn ner i harven.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagesman:
Oras Nording, Degerfors
(Omkr. 70 år).

Född i Broby socken, Värmland, men kom till Degerfors i 7-årsåldern. Murare. Intelligent och intresserad av läsning. Varg nykterhetskämpe. De uppgifter som ej är lokala. Stanna är från Degerfors kägelförsamling.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Stark karl.

En gång fick Vägga i Billinge till prästgårds handgård å köpte räg. Inspektorn måtte i en kunna å sa sa han: "Var har du hästen?" "Ja har tankt te tåre den," sa Vägga. "Ja, tår du den hem, så ska du på den te skänko," sa inspektorn. Sen se inspektorn efter å då fick Vägga å åt bröe kingon å må sackon på ryggen.

En gång kröde han malm, å då kom en person å frågte ja honom för att han hade

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Dom tyngt tass. Då krände han ifrå hästen å dog opp tassed själv.

Di trodde på skrytrår då, å en gang när Trägga hälp på å å ansa i mida kr hröll hom e fröken å ratte sej på fyll-vedshögen. Då tog han hacka å krupa te henne å ho vann ner. Då sjö ho mer sa: Då kan ska du inte ha yard för mig." Så kom då sej att han vanda ner i mida, men då skulle han ha öppnat henne å gått ut. Men efter då vart han bustan.

1736 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 3887

Om mor Annika i Borviken berättas att ho dom skrytråa från Tranghöjden ved Borviken. Annika var flicka då å gick å plocka bär å då kom skrytråa. Mon då nämnde Annika sitt namn. Då sprang råa å sin kom sayda å tog henne.

1. Andedrätt, dom å den Heliga Ande.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fan att stav-
tjyven skulle bli
kvästtjyv skulle han
stöka kärken av en
kåring. När hon å
kvinken gubbe hade
bytt väj. Fan stavtjyven
va lik så då hängde
han opp i en stige
kuhben. Trodde att då
sa stavtjyven, å han
fick ut, men då kom
stavtjyven in å sa
te kåringa je må
nåt te tarke å må
blogen på. "Ja, ho
trängde å väj kärken
å ga i en, den fick
han mestatteln.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Innan ett
barn var döpt fick
alaing inte stäcka i
rummet. Som nån
främmande in fick
han alltid först gå
till spisen. När di skulle
te kåka, satte di e
tynål i tindukkladema.
Badbrattet fick inte
klås att ran vaken
gått ner.

102
1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

när det hyst
mellan några första
gången gick man en
kryska åt var till
den åkrande brud-
gummen.

Under vigseln
skulle bruden försöka
sätta sin fot framför
brudgummens för att
få makten i hemmet.
Vittnena skulle ge
akt på hur brudparet
red. Den som hittade
sig från den andre
skulle dö först.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

De som var
födda på en Söndag
förmiddag kunde se
mera än andra. De
kunde också se "dag-
ståndare", vilka stått
som mitt hemmet
man också gick nyp,
de blev stående utan
hemmet tills solen
gick ner igen. De som
blev "kramade" hade
gått emot en dag-
ståndare.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En kaka
lades fram på bor-
det vid jul som varje
ko som skulle ha sin
del av för att de
inte på sommaren
skulle få rötsjukan.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Till påsk
skulle man sätta upp
stål eller också skriva
Jesu namn över
dörrarna.

Mördade barn.

a/ En som mör-
dats blev till spöke
när han ej blev
funnen. Sade man det var
synden.

17360815
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Var någon ombiten skulle man ta en hink där angelägar viken vid skaftändan, så den skulle di dra runt om bettet ansches (rastade) å säja:

Besvärjelse

Ja binder däj ren
ja binder dej fjät
ja binder däj i alla
dem tedamåtes,
inna sola gå
ne fåck
sha du spricka mitt itti."

Detta skulle de jära tre gånger.

17360815
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

När sagesmannens farmor skippte fåren log hon en vilttagen å stack i munnen på fåret å sa:

"Nu får du skipptappen förstå du nu ska du komma igen te åre
nu ticka å åre ne åre."

108.
1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

109.
96

Sagesman:
Matilda Paulsson, Stömbo.
(Omkr. 60 år)

Bondhustru,
~~född~~ och bosatt
under hela sitt
liv i Degerfors kapell-
församling.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då va vanligt att mara ved håsten då skulle de sätte upp en leje å maja: Hår får du å vi på."

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Spatta

Om man hitta en rak skulle man spatta tre gånger innan man sy upp den.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man skulle aldrig ta ut lysning på redan.

Det tråd skulle fällas vid ny annan tacka då taldrig.

När det kyst för vagesmannen första gången kom e flicka in må en stor a na: Då är agt att fadern bäe ha bäte bent å räj, så kan ochsue käpp. Kan blidde (blev) allt ärne (rättan) ord på då dåe.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När di ska ryke om kvällera så di fog te fyre så sa di kramato, då skulle di ta ramm ching dem tre gånger matals. Flicka reka så skulle di dö.

Påsk

I påskneckan skulle man nte je hat nånting. Då skulle man skyta jerom lagårdarna. Även sägde man hönen så nte ranen skulle komma å ta dem.

100 Tomtar

1736
100
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då va en tonte som hon dansande med ett ax i hon stanka nä paldrjet. Då sa hon: Då ja tru Gud inge å stanka fär." men då sa tomten: Drat ja ifrå dej nä mycke som ja ha dragé te dej, nä ska du få si!" å om hon barn utfatti.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
1736
101

101 Säkaka

Till jul skulle bakas syrat brö, pratölmpa och vättlimpa. Tjänarna fick särskilda kögar å fägna föräldrarna med. Då skulle man undan säkakan å ro på kogga nasen. Sträcka upp å titta nä inni å sa: "Ja visst ja håll på å glömme säkaka." Den måste alla smaka en bit.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sagerman:
Sofia Engetrand, Stömtorp.
(92 år).

Född och bosatt i Degerfors landsförsamling. Nästan blind men får tungt med alla sjöförmögenheter i behåll.

1736
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mo 103

När sagesmannen tjänte i Rävåsen sa hon en gång till sin matmor: "Nu tror ja inte vi kan nyölke kühuva längre." Då sa matmodern: "Va säjer du flicke ska du lägge å på då sätte! Du ska dras te måen (månen)." "Inte ska ja kunne dra den te måen," sa sagesmannen, "den å så långt borte." Men då undra matmodern "vad sagesmannen hade haft för mer, som inte kärt kunne att komma skulle nyölkas till nymåne. Hon nyölkade på höstar och dalting, för då blev det så rektig kalves.

1. Rävdar i Hoga socken.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

104

En gång i Paraseu låg barnet och sov i vaggan. Då kom sagesmannens och tog sitt huvudkläde som låg där. Men då hon kunde matmo, fan henne en äpfel å sa: "Ha du, ta sömnen fra barne! Man ska aldri ta nånting fran någon som bröer nitaw att lägga dit nånting i stället."

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

105

Den som vills ha god mjölk skulle andas i byttan innan den sattes till kon.

Halv

Paluen måste ha kornas första mjölkdryp (mjölkdroppe) annars skulle den ej komma att bva. En kniv skulle vara i kornas första dricksvatten, och den skulle (i vaggan) sättas upp så nitè spöktyren skulle komma å ri henne.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 1736 106

106 Cnt

En syster till ragemannen fick en gång ont i en fot, och då skulle modern se efter varifrån det onda kom. Hon tog en sten från taket, en från macken och en ur vatten. De eldades röda och sänktes ner i vatten. ~~Den som skrek~~ Då trädde hon på klockan, vilken som skrek och fästs längst. Det var den från vattnet. Sen la hon den i en påse tillsammans med maglar och hår från din syska, å så skickade hon ragemannen bort med detta en Torsdagskväll. Då skulle

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 1736 107

hon säga: Ta då hås å ring på å låt bli annd. Stina Andersson: Den fick ragemannen inte vända sig om eller tala förrän hon lagit i vatten. Hon mötte en gubbe men sprang in skogen, å han frågade sen hennes mor va då va nå flickan. Då sa hon att hon hade varit och opprat.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sagesmannen hade en bror som var sjuklig. En gång kom en gumma dit från Grythodalen. Då sa hon: "Gossen å mitt frisk. Vet ni inte nåt råd. Där toppen har böjt sig ner, där ska ni dra honom tre torsdagskvällar." Å då hade de en krokig tall på en höjd. Å där drog modern honom tre gånger genom hålet.

Sen kom en annan gumma. Då sa hon: "Gossen har grosig (grodsjuk), ni ha skaffat nåt råd utan att ha saltat i det, å då kan de groda

kommit å ätit av det. Vet ni inte att han har suppet på fingravera (fingrarna), å där sitter groa å suger. Nu ska ni sopa rätta ren å lägga er i ett uthus i nått, så ska ni få se att groa sitter under vagga i mattan hitti" å mycket riktigt satt e groda där då. Denne tog då sagesmannen mor och frakta honne över sjön till en holme. Gumman svarade och å barnet med "Brännis å" mana i "et" men sagesmannen hörde inte va ho sa.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

1736
110

I tamens badvatten skulle läggas tre saltkorn samt 2 eldstickor. Det skulle stå på en hög plats så inte grodorna skulle komma åt det.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

1736
111

Om man gick ut på våren för att fiska å fick se en groda sitta på backen så var det inte värt att försöka fiska det året. De blev så glada när de såg grodan hoppa i vattnet. Men var vattnet inte blev det fattigt på land och vatten.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV
1736
112

Vid jul skulle man gå ut med salmboken samt tälla åt hunden och slå upp den, den som fick upp en dödssalm dog under året.

När man tog av sig julkvällen skulle man karta en sko bortåt dörren. Vände den sig utåt, skulle man vara i karta nästa år, men vände den sig inåt så blev man kvar.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV
1736
113

Stjärnan

Sagesmannens mor klädde en liten buske till jul och den hissade hon upp och hängde i taket.

Man gick med juls stjärnan, det kunde man göra varje dag ända till trettondedag. Då hade man en stor stjärna med sig i det var ett stort sällskap som gick omkring med kvektak, tre vise män å Judas må pongen. (pungen). Då sjöng de:

"God morgon God morgon både stora och små husbonden i huset å hanses gemål"

Sen kom Judas å då sjöng de:

"Vi ha ock en Judas

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

som bär värsta pong,
men nästan den vettes
åt krogen."

Då fick di alltid lite fägnad å
sjungar i stugera,
å spänningarna fröla
di upp sen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vid midsommar
la' Jungfru Maria vaska
i vattnet så att då
blev allting så lätt-
tvättat.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Bröllop

Man skåt vid bröllop alldeles intill fönsterna. Några fick gå vakt, men då tog de andra fast vakten. Då försökte man ta fast dem som skåt, och den man först fick fatt på skulle bli brudgum nästa gång.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV
1736
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1736
117

Sagesman:
Johan Engstrand, Stumtorp.
(78 år).

Den fåras man.
Inflyttad från
Wärmlands-Åsbo.

1736
118

Påsk

På påskdagen
såg man i kyrkan
vilka som fingit
de satt då baklänges.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

136
119

Fjällgubbar kunde förvandla sig till fjädrar, det var många som hört (nevår sandas) och skulle samla fjädrar, och på den vet ingenting. Då var det en som kunde mer än andra, han hadde tösan, men kom aldrig till att skjuta. Men en gubbe som höll på med att koka fick besök av en gammal gubbe. Gubben ville ut och skjuta fjädrar, men gubben sa: "Nej låt bli då, du ska få en ändå." På morgon såg han gubben stå på taket och förvandla

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

136
120

sig till en fjädes, sen flög han och de andra fjädrarna. men kotarn fick två riktiga fjädrar.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

138.
121

Trungt kors.

Sagesmannen och hans bror var en gång ute och åkte vid Värmlands Åby, på en gång gick hästarna så trungt ända tills de kom till en bro, då släppte det.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

139.